

מספר הנוהל : 004-012-03	שם הפרק : אומדן מטופלים
סטנדרט JCI : AOP 1.2	
נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
תאריך פרסום: אפריל 2017	רשימת תפוצה: צוות רפואי וסיעודי
תאריכי עדכון: אפריל 2017, אפריל 2020, אוגוסט 2020	
תאריך לעדכון : אוגוסט 2023	
עמוד 1	

כותבי הנוהל גורמים מקצועיים:

גב' דליה טדגי, מנהלת המערך האמבולטורי, איכות, שירות ואקרדיטציה
 גב' קלמנטובסקי איילת, מפקחת קלינית

אישור הנוהל:

 מרכז רפואי "זיו" צפת
 ביתרן אזורי בריאות
 מנהל: 115280
 מנהל הסיעוד

מנהל הסיעוד
מר אריה ביתן

מנהל המרכז הרפואי
פרופ' סלמאן זרקא

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 2 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

תוכן העניינים

מספר	פרק	עמוד
1	רקע	3
2	מטרות	3
3	הגדרות	3
4	סימוכין	3
5	סמכות ואחריות	4
6	ההליך	4
7	נספחים	
	כלי אומדן כף רגל סוכרתית	6
	הדרכה למטופל עם כף רגל סוכרתית	8
	אישור קריאת הנוהל	13

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 3 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

1. רקע

- 1.1 רגל סוכרתית מאופיינת על ידי זיהום, כיב הרס של רקמות כף הרגל בזיקה לפגיעה עצבית, חיסונית ודרגות שונות של מחלת כלי דם היקפית.
- 1.2 כף רגל סוכרתית מופיעה ב- 15% מחולי הסוכרת ומהווה את הסיבה העיקרית לקטיעת גפיים תחתונות בעולם המערבי. נמצא שב-כ- 85% מהקטיעות קדם לקטיעה כיב בכף הרגל.
- 1.3 מניעת התפתחות של כף רגל סוכרתית, כמו גם הפחתה בקטיעת גפיים, אפשרית וחיונית לאיכות חיים של החולה הסוכרתי.
- 1.4 אומדן שיטתי ועקבי, לרבות הדרכת המטופל, ע"י אחות מוסמכת, עשוי להבטיח הפחתה בהיארעות כיבים בכף הרגל ובקטיעות של גפיים תחתונות.
- 1.5 מטופלי דיאליזה, נמצאים בסיכון לפתח פצעים בכף רגל על רקע של שינויים ופגיעה בכלי הדם ללא קשר להיותם סוכרתיים.
- 1.6 המפתח למניעת סיבוכים זיהומים הוא איתור מוקדם וטיפול מיידי.

2. מטרות

- 2.1 להבטיח שלכל מטופל המאובחן כסוכרתי ו/או הנזקק לטיפול באמצעות דיאליזה תתבצע בדיקה שיטתית של כף הרגל.
- 2.2 להבטיח שימוש בכלי אחיד לאומדן ומעקב אחר כף רגל סוכרתית.
- 2.3 להבטיח בדיקה, מעקב, טיפול ותיעוד לכף הרגל למטופלים הסוכרתיים/מטופלי דיאליזה.

3. הגדרות

- 3.1 **פודיאטר** - רופא אורתופד מומחה לכף הרגל
- 3.2 **נוירופתיה** - שינויים בתחושה בכפות הרגליים. בדרך כלל שינוי דו צדדי עם מספר שלבי חומרה: תחושת חום/צריבה בעיקר בלילה, נימול ו/או הרדמות של כפות הרגליים, רגישות יתר, כאבים ועד חוסר תחושה למגע.
- 3.3 **זרימת דם מופחתת לגפיים** - דפקים מוחלשים או דופק לא נמוש.
- 3.4 **שינויים מבניים** - הגורמים לחוסר התאמה של הנעלה ומכאן לפצעים.

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 4 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

4. סימוכין

- 4.1 JCI, AOP.1, AOP.1.2
- 4.2 חוזר מנהל סיעוד "מניעה, איתור והתערבות בכף רגל סוכרתית על ידי אחות מוסמכת במערך האשפוז ובקהילה" 154/19 מיום 10.10.2019
- 4.3 Brunner, & Suddarth's. (2014). Textbook of Medical-Surgical Nursing 8.1
Wolters Kluwer / Lippincott Williams & Wilkins, 13 th edition. Assessment and Management of Patients with Diabetes, 1416-1461.
- 4.4 American Diabetes Association. (2017). Standards of Medical Care in Diabetes. The Journal of Clinical and Applied Research and Education. 40 (1).

5. סמכות ואחריות

- 5.1 הסמכות והאחריות לאומדן ובדיקת כף רגל לכל מטופל שמאובחן כסוכרתי / דיאליזה היא של אחות מוסמכת.
- 5.2 הסמכות והאחריות לתיעוד האומדן היא של אחות מוסמכת.
- 5.3 הסמכות לקביעת דרך הטיפול היא של רופא ואחות מוסמכת
- 5.4 האחריות לטיפול ומעקב לאחר האומדן היא של אחות מוסמכת.

6. ההליך

- 6.1 בקבלת מטופל סוכרתי לאשפוז יש לבצע אומדן כף רגל תוך שימוש בכלי אומדן (נספח מס' 1) בסמוך או כחלק מהקבלה הסיעודית.
- 6.1.1 האומדן יערך **לכל מטופל המוכר כסוכרתי במהלך 24 שעות ראשונות לאשפוז** (למעט נשים עם סכרת הריונית, מחלקות לרפואה דחופה, טיפולי נמרץ לסוגיו והמערך האמבולטרי).
- 6.1.2 מטופל שעבר ממחלקה אחת לאחרת, יבוצע האומדן במחלקה הראשונה אליה התקבל.
- 6.1.3 יש לחזור על האומדן **בכל אשפוז חוזר** (גם אם אושפז לפני פחות מחודש).
- 6.1.4 למטופלים המאושפזים מעל לחודש יתבצע אומדן חוזר על פי הוראת רופא ובהתאם לרמת המסוכנות שנקבעה. (ראה נספח מספר 2).
- 6.1.5 לכל מטופלי ה**דיאליזה** יבוצע אומדן בקבלה ובמידה ואין בעיות מיוחדות, יבוצע אומדן חוזר **כל חודש**.

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 5 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

- 6.2. האחות תרשום ותתעד את האומדן ברשומות הסיעודיות המקובלות.
- 6.3. במחלקות הממוחשבות במערכת DWS יבוצע האומדן בתוך התיק הממוחשב תוך כדי הגדרת רמת המסוכנות.
- 6.4. בהתאם לאומדן ורמת המסוכנות האחות תקבע תכנית טיפול לחולה הסוכרת לרבות הדרכה והסברים עפ"י דף הדרכה והסברים מובנה (נספח מס' 1 ומס' 3).
- 6.5. הדרכה למניעת כף רגל סוכרתית תינתן לכל מטופל / מטפל עיקרי בכל רמות הסיכון ובהתאם למסוגלות המטופל לטיפול עצמי. תכני ההדרכה למניעת כף רגל סוכרתית יכללו לפחות את התחומים הבאים (ראה נספח מספר 3):
 - 6.4.1. שמירה על היגיינת כפות הרגליים.
 - 6.4.2. בדיקה יומית של כפות הרגליים
 - 6.4.3. הנעלה מתאימה והגנה על כפות הרגליים
 - 6.4.4. איזון מטבולי.
 - 6.4.5. שמירה על אורח חיים בריא.
- 6.6. תכנית ההתערבות למטופל עם כף רגל סוכרתית ברמת סיכון בינונית ומעלה (דרגה 1 ואילך) תכלול **לפחות** את התחומים הבאים:
 - 6.6.1. דיווח לרופא המטפל.
 - 6.6.2. עירוב צוות רב תחומי בהתאם לרמת הסיכון ובהתאם לצורך.
 - 6.6.3. שמירה על רצף טיפול.
 - 6.6.4. הדרכה בהתאם לממצאי האומדן. (ראה נספח 1).

7. תיעוד

- 7.1. האחות תתעד את דרך הטיפול והפעולה ברשומה הסיעודית המקובלת לרבות הסבר והדרכה שניתנה למטופל / ולמשפחתו.
- 7.2. **בשחרור המטופל** על האחות לתת למטופל את האומדן לצורך המשך מעקב וטיפול במרפאה בקהילה ולשמור העתק בגליון הרפואי.
- 7.3. ממצאי האומדן, רמת הסיכון וההמלצות להמשך טיפול ומעקב במטופל עם כף רגל סוכרתית יתועדו:
 - 7.3.1. בכל מכתב שחרור סיעודי / מכתב העברה סיעודי. (יש לצרף את האומדן שבוצע).
 - 7.3.2. בכל מכתב פנייה לגורם מטפל אחר רלוונטי על פי שיקול דעת האחות המוסמכת.

פרק: אומדן מטופלים		
נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	מספר הנוהל: 004-012-03	
תאריך פרסום: אפריל 2017	לעדכון ב: אוגוסט 2023	עמוד: 6 מ-13

נספח מס' 1

כלי אומדן כף רגל סוכרתית

הערות	התערבות	רגל שמאל	רגל ימין	משתנה
	☐ הדרכה להרגלי הליכה ושינויים בצבע העור	☐ תקין ☐ אודם ☐ כחלון ☐ חיבורון	☐ תקין ☐ אודם ☐ כחלון ☐ חיבורון	צבע עור (הסתכלות)
	☐ הדרכה לשמירה על עור כפות רגליים ושלמותו	☐ תקין ☐ סדוק ☐ פצע ☐ יבלת ☐ פטרת בין האצבעות	☐ תקין ☐ סדוק ☐ פצע ☐ יבלת ☐ פטרת בין האצבעות	מצב העור (הסתכלות)
	☐ הדרכה להנעלה מתאימה	☐ תקין ☐ אצבעות פטיש ☐ Hllus valgus ☐ שרקו (Charcot Foot)	☐ תקין ☐ אצבעות פטיש ☐ Hllus valgus ☐ שרקו (Charcot Foot)	מבנה כף הרגל (הסתכלות)
	☐ הדרכה להנעלה מתאימה	☐ אין ☐ יש	☐ אין ☐ יש	בצקת (הסתכלות)
	☐ הדרכה לגזיזת ציפורניים ושמירה על בריאות הציפורן	☐ תקין ☐ פטרת ☐ חודרנית	☐ תקין ☐ פטרת ☐ ציפורן חודרנית	ציפורניים (הסתכלות)
	☐ הדרכה להרגלי הליכה	☐ תקין ☐ כפות רגליים קרות	☐ תקין ☐ כפות רגליים קרות	טמפרטורת הגפה (הסתכלות)
		☐ תקין	☐ תקין	דפקים
	☐ הפניה לרופא מטפל	☐ חלש ☐ לא נמוש	☐ חלש ☐ לא נמוש	Tibialis Posterior (מישוש)
		☐ תקין	☐ תקין	דפקים
	☐ הפנייה לרופא מטפל	☐ חלש ☐ לא נמוש	☐ חלש ☐ לא נמוש	Dorsalis Pedis (מישוש)
		☐ תקין (3 נקודות חושה לפחות)	☐ תקין (3 נקודות תחושה לפחות)	תחושה (סיב מונופילמנט)
	☐ הפניה לרופא מטפל			ללא תחושה * סמן את הנקודות
	☐ הדרכה להנעלה מתאימה	☐ מתאים ☐ לא מתאים	☐ מתאים ☐ לא מתאים	הנעלה (בדיקת נעליים)
				תלונות המטופל

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 7 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

המטופל מסוגל לטיפול עצמי בכף רגל, הדרך

המטופל אינו מסוגל לטיפול עצמי, יש להדריך מטפל עיקרי _____

מתן דף הדרכה: למטופל/משפחה/אחר _____

המטופל קיבל העתק של אומדן כף רגל סוכרתית, למסירה במרפאת האם.

רמת סיכון: _____

חתימת המטופל _____

חתימה וחתימת האחות _____ תאריך: _____

יש למלא בשני העתקים: אחד יימסר למטופל ואחד לרשומה הרפואית

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 8 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

נספח מספר 2

נספח 2 – טבלת הערכת דרגת הסיכון, מעקב וביצוע אומדן חוזר באשפוז

ביצוע אומדן חוזר	קווים מנחים להתערבות	הגדרת רמת הסיכון	דרגת הסיכון
פעם בשנה	* הדרכת המטופל לשמירה על כפות הרגליים. * הדרכה להנעלה מתאימה	עור תקין / ללא אובדן תחושה / ללא עדות לאיסכמיה / ללא עיוות גרמי	רמת סיכון נמוכה כף רגל תקינה (דרגה 0)
פעם בשישה חודשים	* הדרכת המטופל לשמירה על כפות הרגליים, דיווח לרופא המטפל והפנייה בהתאם לצורך.	המצאות נירופתיה / שינויים בעור / קלוס (callus)	רמת סיכון בינונית (דרגה 1)
בטווח של שלושה – שישה חודשים	* הדרכה להתאמת נעליים בהתאם למבנה כף הרגל * הפנייה לייעוץ וסקולרי: ** בדיקת דופלר	המצאות נירופתיה בשילוב עם איסכמיה ו / או עיוות גרמי / קלוס (callus) / שארקו (charcot)	רמת סיכון גבוהה (דרגה 2)
בתדירות הנדרשת עד לריפוי הכיב ולאחר מכן פעם בשלושה חודשים	** כירורג כלי דם ** אורטופד מומחה כף רגל סוכרתית - הדמיה	המצאות נירופתיה / איסכמיה בשילוב אחד מהגורמים הבאים: * היסטוריה של כיב סוכרתי או קטיעה * כיב סוכרתי בהווה * מטופל דיאליזה	רמת סיכון גבוהה מאוד (דרגה 3)

לאור הממצאים יש לציין דרגת סיכון:

3	2	1	0	דרגה
----------	----------	----------	----------	-------------

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 9 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

נספח מס' 3

הדרכה למטופל עם כף רגל סוכרתית
מצוות עשה ואל תעשה

עשה

- ✓ דאג לאיזון הסוכרת ולמעקב וטיפול בכל סיבוכיה.
- ✓ התבונן ברגליים שלך כל יום. בדוק אם הופיעו שלפוחיות, חתכים, שריטות, ואודם. תמיד הקפד לבדוק גם בין אצבעות הרגליים. השתמש במראה כדי לראות את תחתית כף הרגל.
- ✓ רחץ את רגליך בכל יום. ייבש אותן בקפדנות ובוזהירות, במיוחד בין האצבעות.
- ✓ הימנע מטבילת הרגליים במים חמים מאד או קרים מאד. בדוק את טמפרטורת המים בעזרת המרפק לפני הרחצה.
- ✓ מרח שכבה דקה של שמן או קרם שומני אחרי הרחצה אם עורך יבש. אל תמרח שמן או קרם בין אצבעות הרגליים. שאל את הרופא המטפל באיזה חומר משמן עליך להשתמש וקבל ממנו הנחיות מפורטות.
- ✓ כאשר אתה גוזר ציפורניים, גזור אותן בקו ישר. אם יש לך בעיות בראייה, בקש מבן משפחה לבדוק את רגליך בכל יום, לגזור את הציפורניים, ולהוריד את העור הקשה.
- ✓ אם ציפורניך עבות וקשה לגזור אותן, בקש מבן משפחה, מהרופא או מהפודיאטר (מומחה לרפואת גפיים) שיגזור לך את הציפורניים.
- ✓ שים לב שהגרביים שאתה גורב יהיו במידה מתאימה והחלף אותן מדי יום. מומלץ להשתמש בגרביים ללא גומי בחלק העליון וכן לגרוב גרביים הפוך (בגלל התפר).
- ✓ בדוק את פנים הנעל בכל יום. חפש עצמים זרים, קצות ציפורניים, ואזורים מחוספסים. הבטח שהנעל נקייה מכל אלה.
- ✓ עדכן כל רופא, אחות, או נותן שירות רפואי אחר שאתה סוכרתי.
- ✓ קנה נעליים נוחות. מומלץ לרכוש נעליים בשעות אחר הצהריים כאשר הרגל מוגדלת. אל תסמוך על כך שהנעל תתרחב. על הנעליים להיות עשויות מעור. בדוק עם הרופא המטפל את האפשרות לנעול נעלי הליכה או נעלי ריצה.
- ✓ אם יש לך עיוותים ברגל או שסבלת בעבר מכיב ברגל, שאל על נעליים טיפוליות במסגרת הקהילה (זכותך לקבל ממשרד-הבריאות זוג נעליים פעם בשנתיים).
- ✓ הקפד במשנה זהירות על רגליך בחורף. גרוב גרבי צמר ומגפיים מרופדים.
- ✓ היבדק אצל הרופא באופן קבוע, ושים לב שבכל ביקור הרופא יבדוק את רגליך ובין

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 10 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

אצבעות כף הרגל.

✓ כאשר אתה מבחין בשלפוחית או בפצע על הרגל, פנה מייד לבדיקה במרפאה.

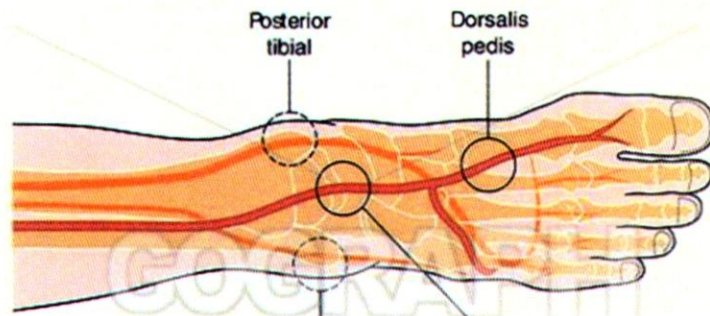
אל תעשה

- אל תלך יחף.
- אל תלך על משטח חם, כמו חופי רחצה או משטחים שסביב לברכות שחיה.
- אל תניח "בקבוק חם" שמיכה חשמלית או סדין חשמלי על הרגליים. אם קר לך בלילה גרוב גרביים.
- אל תגזור עור קשה ואל תשתמש בחומרים כימיים להסרתו. אל תשתמש בפלסטרים להסרת עור קשה או בתמיסה להסרת עור קשה. הקפד על ביצוע הוראות הרופא או הפודיאטר בכל הנוגע להסרת עור קשה מהרגליים.
- אל תשתמש בפלסטרים על כפות הרגליים.
- אל תנעל נעליים ללא גרביים.
- אל תגרוב גרביים גדולות מדי או גרביים שתוקנו. הימנע משימוש בגרביים עם תפרים.
- אל תנעל סנדלי אצבע.
- אל תעשן.

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 11 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

נספח 4

נקודות למישוש דופק פריפרי

Dorsalis Pedis

בדיקת דופק בחלק קדמי של הרגל (ראה תמונה)

Posterior Tibial

בדיקת דופק מתחת לקרסול בצד הפנימי של הרגל (ראה תמונה)

פרק: אומדן מטופלים		
מספר הנוהל: 004-012-03	נושא הנוהל: אומדן כף רגל סוכרתית ע"י אחות מוסמכת	
עמוד: 12 מ-13	לעדכון ב: אוגוסט 2023	תאריך פרסום: אפריל 2017

נספח 5

בדיקת תחושה עם Monofilament

אופן הביצוע:

- להסביר למטופל משמעות הבדיקה
- המטופל יחוש את המונופילמנט על כף ידו
- מגע של המונופילמנט יהיה בזווית של 90 מעלות לנקודות הלחץ המומלצות
- להנחות את המטופל לעצום את עיניו בזמן הבדיקה
- איזורי הבדיקה יידגמו באופן אקראי בכדי שהמטופל לא ידע היכן אתה עומד לגעת
- כאשר המטופל מרגיש את מגע המונופילמנט עליו לאשר זאת
- באזורים בהם המטופל אינו חש את המגע, יש ללחוץ על סיב המונופילמנט עד לכיפופו
- שתף את המטופל בתוצאות הבדיקה והשלכותיה

נקודות המגע לבדיקת מונופילמנט :

